روزنامه فرهنگی، اجتماعی صبح ایران ■ صاحب امتیاز: سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران ■ مدیر مسئول: مهدی گیوه‌کی

پنجشنبه ۲۵ اسفند ۱۴۰۱ | ۲۳ شعبان ۱۴۴۴ | ۲۰ صفحه | سال بیست‌وسوم - شماره ۶۴۵۴ | Thursday - Mar 16 , 2023

■ تهران، بلوار میرداماد، جنب مسجد الغدیر، شماره ۱۲۹ ■ تلفن: ۲۳۰۰۴۰۰۰-۰۲۱

■ دورنگار تحریریه: ۲۳۰۰۴۴۳۳ ■ سازمان توزیع: ۶۱۹۳۳۱۱۵ ■ کدپستی: ۱۹۱۱۶۱۸۴۱۳

■ امور مشترکین: ۶۱۹۳۳۱۱۵ ■ سازمان آگهی‌ها: ۴۹۱۰۵۰۰۰ ■ شماره پیامک: ۳۰۰۰۱۱۲۴۰

■ تلفن گویا: ۲۳۰۰۴۴۴۴ ■ چاپ: چاپخانه روزنامه جام جم

■ شاپا: ISSN1735-3637 ■ پایگاه اطلاع‌رسانی روزنامه: www.jamejamdaily.ir

■ پست الکترونیکی: info@jamejamdaily.ir

امروز در تاریخ

- وفات حاج سیداحمد خمینی/ ۱۳۷۳
- بمباران شیمیایی حلبچه/ ۱۳۶۶
- روز بزرگداشت پروین اعتصامی
- زادروز سروش خلیلی، بازیگر/ ۱۳۱۵

واحه

چون است حال بستان ای باد نوبهاری؟
کز بلبلان درآمد فریاد بی‌قراری
سعدی

اوقات شرعی

اذان ظهر: ۱۲:۱۳	غروب آفتاب: ۱۸:۱۲
اذان مغرب: ۱۸:۳۰	نیمه‌شب شرعی: ۲۳:۳۶
اذان صبح (فردا): ۴:۵۰	طلوع خورشید (فردا): ۶:۱۳

پیشخوان

تفکر، سریع و کند

«هر نویسنده‌ای، به نظر من، برای بیان مطالب خود فضایی را انتخاب می‌کند تا خواننده‌هایش با استفاده از آن، مطالب طرح‌شده را بهتر و راحت‌تر درک کنند. فضای موردنظر من، کنار آبسردکن شرکتی معروف است که کارمندان آن در آنجا به ردوبدل کردن نظرها و شایعه‌سازی می‌پردازند. امیدوارم دایره واژگانی مردم را هنگامی که درباره قضاوت‌ها و انتخاب‌های دیگران، سیاست‌های جدید شرکت یا تصمیم‌های یکی از همکاران درباره سرمایه‌گذاری گفت‌وگو می‌کند، گسترش دهم. چرا باید به شایعه‌سازی علاقه‌مند باشیم؟ زیرا تشخیص و نامگذاری اشتباه‌های دیگران نسبت به اشتباه‌های خودمان ساده‌تر و به همان اندازه لذتبخش‌تر است.» دانیل کانمن (روان‌شناسی که جایزه نوبل اقتصاد ۲۰۰۳ را برنده‌شده است) با همین مقدمه شما را به فضای موردنظرش که بررسی نحوه و چگونگی تصمیم‌گیری در ذهن انسان است می‌برد تا نشان دهد که فرآیند تفکر در آدمی چطور اتفاق می‌افتد. کتاب «تفکر سریع و کند» که انتشارات بهمن آن را با ترجمه فروغ صمدی منتشر کرده، به‌عنوان یکی از کتاب‌های پایه‌ای در اقتصاد رفتاری که به تشریح نحوه رفتار و تصمیم‌گیری انسان‌ها در عرصه‌های مختلف و به‌ویژه اقتصاد می‌پردازد و دیدگاه خواننده را نسبت به آنچه تاکنون بدیهی می‌پنداشته، تغییر خواهد داد. در سراسر کتاب خواننده با جنبه‌های مختلف شهود، ذهن تصمیم‌گیر، پیش‌زمینه‌ها، پیشداوری‌ها، سیستم تفکر سریع، سیستم تفکر کند و انواع سوگیری‌ها گفت‌وگو می‌شود.

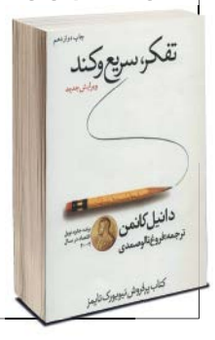

پشت یخچال را چه کسی می‌بیند؟

درباره آداب خانه‌تکانی که بسیاری باور دارند دوره‌اش به سر آمده

دوره خانه‌تکانی گذشته است؟ تا سال‌های سال یکی از آداب بی‌تغییر نوروز خانه‌تکانی بود اما حالا بسیاری معتقدند این سنت دیرینه حداقل در شهرهای بزرگ رو به انقراض است و باقیمانده آنها که هنوز خانه‌تکانی را با تمام جزئیات اجرا می‌کنند، مربوط به نسل دهه ۵۰ هستند و بس! اگرچه باید اشاره کرد که این موضوع هم بسته به جنسیت افراد تفاوت‌های بنیادین دارد.

خانم‌ها از بهمن‌ماه معمولا برنامه‌ریزی را شروع می‌کنند و دست به کار می‌شوند و آقایان هم هر چند مثل قدیم نق می‌زنند و اما و اگر می‌آورند اما به هرحال از جایی به بعد، دست به کار می‌شوند و یاری را شروع می‌کنند. این را می‌توان در صفحات مجازی آنها چه در اینستاگرام و چه توییتر دید. مردهای متعلق به این دهه‌ها که در این شبکه‌های اجتماعی حضور فعالی دارند با عکسی، متنی یا شوخی‌ای اعلام می‌کنند تسلیم و در خانه‌تکانی سهیم شدند اما از دهه ۷۰ به بعد، به‌وضوح می‌توان نشانه‌های مقابله با خانه‌تکانی را دید. حالا مادرها هم باید برای این مراسم سخت و انرژی‌بر هم برنامه‌ریزی و هم فرزندان را متقاعد کنند که باید خانه‌تکانی کرد. قرار هم نیست بچه‌ها در این کار به پدر و مادر کمک کنند. فقط قبول کنند این خانه هنگام سال نو و نوروز باید تمیز شود و برق بیفتد! دهه ۷۰ به بعد اما به سختی زیر بار این کار می‌روند. خانه‌ای که هر روز یا هر هفته تمیز می‌شود، دیگر به خانه‌تکانی اساسی پایان سال نیاز ندارد. نسل امروز بر این باورند که خانه را در طول سال باید جوری تمیز کرد که خانه‌تکانی نیاز نداشته باشد. نسل امروز مثلا تمیز کردن پشت یخچال و پشت اجاق گاز و ماشین لباسشویی را بیشتر شبیه شوخی می‌دانند: «مامان... آنجا را کی می‌بیند؟»

حالا صد دلیل بیاور که تمیزی برای خودمان است و قرار نیست کسی ببیند و اگر تمیز نشود، فلان می‌شود و بیسار. نسل امروز به شستن پرده‌ها به صورت هر سال هم اعتقادی ندارد: «مامان... کجای این پرده‌ها سیاه شده... کو؟ دوده‌ای که می‌گویی کو؟» و امثال این سؤال و جواب‌ها نه باری از روی دوش مادر برنمی‌دارد، بلکه اعصاب را هم می‌فرساید به‌خصوص اگر موضوع تمیز کردن، اتاق بچه‌ها را هم شامل شود. آن وقت است که آشوب و جار و جنجالی به پا می‌شود که بیا و ببین. نسلی که با اصل موضوع خانه‌تکانی مسأله دارد، اجازه دهد اتاقش تکانده هم بشود؟!

سبک زندگی ایرانی‌ها تغییر کرده، این را باید قبول کنیم. قبلا اعضای خانواده زیاد بودند و مثل الان نبود که هر بچه‌ای برای خودش اتاقی داشته باشد که آن را قلمروی خودش بداند و کسی نباید به آن قلمرو وارد شود یا نظم داخلی آن را به‌هم بریزد. این شورش در مقابل سنت‌ها به‌خصوص سنت خانه تکانی از دهه ۶۰ شروع شد و در دهه‌های بعد به اوج رسید. تفکر در دهه‌شصتی‌ها شکل گرفت. حالا همان دهه‌شصتی‌ها پدر و مادر شده‌اند و هرچند به تمامی سنت‌ها را کنار نگذاشته‌اند اما نمی‌توانند فرزند یا فرزندان خود را متقاعد کنند، سنت‌ها باید حفظ شود، مثلا با آمدن بهار که همه چیز تازه می‌شود حال و هوای خانه هم باید نو شود و غبار و کثیفی در آن نباشد. این دوگانگی درباره آداب خانه‌تکانی تا جایی پیش رفته که این سنت دیرینه آرام آرام دارد به فراموشی سپرده می‌شود اما این موضوع را باید یکی پیامدهای زندگی شهری دانست چرا که هنوز در شهرهای کوچک این سنت سفت و سخت اجرا می‌شود، خیلی هم ربطی به شکاف‌های نسلی یا حتی جنسیت ندارد، آقایان دستی به سر و روی خانه می‌کشند و خانم‌ها هم که همان وظایف دیرینه‌شان را به‌جا می‌آورند. نکته مهم در این میان یک استدلال آماری هم دارد، این‌که در شهرهای بزرگی همچون تهران طی یکی دو دهه اخیر حجم مالکان خانه‌ها کاهش معناداری داشته و تعداد بیشتری از آنها حالا در خانه‌های استیجاری زندگی می‌کنند، همین موضوع باعث شده خیلی هم آداب خانه‌تکانی مهم نباشد، چراکه مشخص نیست چند ماه بعد آنها در همان خانه هستند یا کوله‌بار بسته و به خانه دیگری رفته‌اند.

حکمت

امام علی(ع):

به کاری مشغول باش که از آن سؤال خواهی شد.

غررالحکم

نکته‌روز

موش‌ها در شهر نورها!

اعتصاب‌کنندگان به مقر حزب مکرون زباله پرتاب کردند

شهر پاریس با ادامه اعتراض‌های نیروهای خدماتی جمع‌آوری زباله، به زباله‌دان تبدیل شده است و بیم آن می‌رود که به‌زودی شاهد حمله موش‌ها باشد. نیروهای جمع‌آوری زباله در پایتخت فرانسه در اعتراض به اصلاحات سن بازنشستگی در اعتصاب هستند؛ اکنون «شهر عشاق جهان» غرق در زباله‌های متعفن است و نگرانی از تهاجم موش‌ها این شهر را تهدید می‌کند و آکادمی پزشکی فرانسه در این رابطه هشدار صادر کرده است.

با ادامه اعتراض‌های کارگران جمع‌آوری زباله در پاریس که از ششم مارس آغاز شده است، کیسه‌های زباله به‌ویژه در مناطقی که رستوران‌های زیادی وجود دارد، روی هم انباشته شده است و چهره بسیار زشتی را برای فرانسه رقم زده است. این اعتصاب گسترده در اعتراض به اصلاح بحث‌برانگیز سیستم بازنشستگی فرانسه انجام شده است. با دست از کار کشیدن نیروهای خدمات زباله، حدود ۵۶۰۰ تن زباله جمع‌آوری نشده در خیابان‌های پایتخت فرانسه رها شده است.

اقدام جدید دولت، سن بازنشستگی را برای کارگران بخش جمع‌آوری زباله که در حال حاضر به دلیل سختی کارشان می‌توانند با مزایا بازنشسته شوند، از ۵۷ به ۵۹ سال افزایش می‌دهد. نکته مهم آن است که فقط مسأله زباله‌های سرگردان، مشکل شهروندان نیست، چالش واقعی این است که پاریس، مانند بسیاری از شهرهای بزرگ، پر از موش است و به ازای هر فرد که در پاریس زندگی می‌کند، ۱/۵ تا ۱/۷۵ موش وجود دارد و همین امر «شهر نورها» را به یکی از آلوده‌ترین شهرهای جهان تبدیل می‌کند. همین واقعیت، آکادمی ملی پزشکی فرانسه را بر آن داشت تا در ژوئیه گذشته هشداری درباره «تهدید برای انسان» صادر کند.

در قرن چهاردهم میلادی، تقریبا نیمی از جمعیت پاریس به دلیل شیوع طاعون خیارکی ناشی از گازگرفتگی توسط موش‌های آلوده به آن از بین رفتند. طاعون تا قرن هجدهم میلادی از بین رفت اما موش‌ها هنوز در پاریس زندگی می‌کنند.

امروزه شمار جمعیت موش‌های پاریس حدود هشت میلیون سر، حدود چهار برابر جمعیت انسان‌های این شهر برآورد شده است. معضل موش‌های شهری در پاریس به حدی وخیم است که هر سال در بهار مقامات شهری به مدت دو ماه تمام توان خود را برای مقابله با آنها به کار می‌گیرند.

هر سال در این زمان تیم‌های دفع آفات شهری تحت کمپینی با عنوان «خدمات اقدام بهداشتی و سلامتی شهری» پارک‌ها و فضاهای عمومی شهر را در جست‌وجوی موش‌ها زیرپا گذاشته و مقابله با موش‌ها در فضاهای خصوصی نیز طبق خواسته شهروندان و با کمک پلیس صورت می‌گیرد.

دستورالعمل‌های مربوط به دفع زباله‌ها و استفاده از سطل‌های زباله به طور گسترده‌ای در این شهر منتشر شده و پاریسی‌هایی که از این دستورالعمل‌ها سرپیچی کنند با جریمه‌هایی به مبلغ بیش از ۴۵۰ یورو (۵۲۵ دلار آمریکا) روبه‌رو می‌شوند. شهروندان حتی تشویق به گزارش چنین تخلفاتی از سوی افرادی می‌شوند که منجر به افزایش جمعیت موش‌های شهری خواهد شد.

اتحادیه‌ها در حال برنامه‌ریزی برای اعتصابات بیشتر و هشتمین دور اعتراضات سراسری روز چهارشنبه هستند؛ روزی که اصلاحات بازنشستگی به کمیته‌ای متشکل از هفت سناتور و هفت قانون‌گذار مجلس ورود پیدا می‌کند. تازه‌ترین این اتفاق اما مربوط به انتشار ویدئوهایی است که نشان می‌دهد معترضان به محل حزب امانوئل مکرون زباله پرتاب می‌کنند. حساب کاربری مدیا لیبر تصاویری از تجمع روز گذشته معترضان به اصلاحات بازنشستگی در برابر مقر حزب رنسانس فرانسه منتشر کرد. معترضان به اصلاحات مکرون در برابر مقر حزبی که او تاسیس کرده، تجمع کردند و کیسه‌های زباله را به سوی آن پرتاب کردند. پلیس تلاش کرد معترضان را متفرق کند.

پرسه

شالوهای بهاری

برای هر شهری نماد نوروز و بهار باتوجه به اقلیم و جغرافیای آن بوم تفاوت دارد. ابرهای گاه و بیگاه استان‌های مرکزی، گسیل پرندگان بهاری در شهرهای شمالی، نغمه نوروزخوان‌ها در خراسان و البته شالوهای بوشهر که برای اهالی آن منطقه سفیران بهارند. یکی از جاذبه‌های گردشگری بندر بوشهر، پرواز شالوها، مرغ‌های دریایی که در گویش بوشهری شالو خوانده می‌شود که بر فراز ساحل بی‌نظیر و زیبای خلیج‌فارس است. مرغ‌های مهاجر دریایی یا کاکایی‌ها در هوای دلپذیر فصل پاییز و زمستان بر کرانه ساحل بوشهر پرواز می‌کنند و ساحل‌نشینان نیز به تماشای آنها نشسته یا به آنها غذا داده و از آنها عکاسی می‌کنند. پرواز منظم و چرخش این پرنده‌های مهاجر که در زبان فارسی مرغ‌های نوروزی خوانده می‌شوند؛ بر فراز ساحل خلیج‌فارس با خلق صحنه‌های بسیار زیبا چشم هر رهگذری را به خود خیره می‌کنند.

کیوآرکد را اسکن کنید

فروپاشی بانکی آمریکا

بحران اقتصادی در آمریکا آن‌قدر جدی شده که هر روز شاخصی را تحت‌تاثیر قرار می‌دهد و ورشکستگی یک بانک یا سقوط یک سهام و کاهش جدی در ارزش دلار یکی در میان تیتر یک روزنامه‌های و گزارش‌های تلویزیونی آمریکا می‌شود. پس از آن‌که ظرف تنها ۴۸ ساعت، دو بانک بزرگ آمریکا به ورطه نابودی کشیده و ورشکست شدند، حالا از آمریکا اخباری مبنی بر کاهش شدید ارزش دلار در قیاس با سایر ارزهای جهانی مثل یورو مخابره می‌شود. دو بانک «سیلیکون ولی» و «سیگنچر» فعال در حوزه فناوری‌های جدید و صنعت رمز ارز پشت‌سر هم دچار ورشکستگی شدند تا سایه وحشت از سرنوشت مشابه، بر سر سایر بانک‌های این کشور سنگینی کند.

کیوآرکد را اسکن کنید

نگاه

شمایل بهار

هیاهوی بهار را می‌توان از خیابان‌ها فهمید، هر قدر هم که بار فشارهای اقتصادی بیشتر شده باشد، باز هم جامعه ایرانی سعی می‌کند از این هیاهوی پیش از بهار بازنماند. گرچه این شمایلی که از دوربین مجید آزاد، عکاس روزنامه جام جم ثبت شده نسبتی با نوروز گذشته‌ها ندارد اما حالا می‌دانیم آنها چند سالی است که یکی از نشانه‌های مهم نوروز در راهند. قرار است لبخندی به گوشه لب‌مان بنشانند و البته که چیزی هم در شب عید کاسب شوند!

چهارراه

کات به هفت‌سین

نگاهی به برخی از فیلم‌ها که در آن تحویل سال مهم است!

باورهای سنتی درباره لحظه تحویل سال، در خانه هر ایرانی وجود دارد. بسیاری معتقدند اگر در آن لحظات آرزو کنید حتما برآورده می‌شود و برخی می‌گویند در زمان سال تحویل در هر حالت و شرایطی باشید تا آخر سال در همان شرایط باقی خواهید ماند. اما هرچه هست، آن چند ثانیه و بعد صدای توپی که در می‌شود و موسیقی مشهور سال تحویل، همیشه حال و هوای ویژه‌ای داشته و دارد. در سینما هم بارها این حال و هوا و لحظات پایانی سال و شروع سال جدید، دستمایه‌ای برای پیش‌برد داستان یا حتی در برخی آثار، بهانه و هدف قصه بوده است. لحظاتی که در خاطر همه سینما دوستان باقی است. فهرست‌های فراوانی درباره فیلم‌های سینمایی که داستان آنها در نوروز می‌گذرد، منتشر شده، فهرست‌هایی که در آن نوروز حتی لحظه‌ای مهم در روند روایی فیلم بوده است. گاه هم این لحظه وجهی تزئینی داشته و کارگردان تنها خواسته است این آیین جامعه ایرانی را به عنوان امضای ایرانی بودن فیلم در روند قصه قرار بدهد اما نکته جالب در این میان این است که برخی از فیلم‌ها لحظه تحویل سال را به عنوان بزنگاهی در روایت داستانی فیلم‌های‌شان قرار داده‌اند. همین بهانه شد به برخی از این آثار بپردازیم.

نفس

«نفس» براساس روایتگری یک دختر هفت‌ساله به نام بهار شکل‌گرفته که خاطرات روزمره زندگی خود و خانواده‌اش را در اواخر دهه ۵۰ روایت می‌کند. بیشتر اتفاقاتی که در زندگی این خانواده می‌افتد، همراه با رویاپردازی‌های بهار است. او آرزوهای بزرگی دارد و عاشق کتاب خواندن است. مطمئنا برای همچین کودکی لحظه عجیب سال تحویل و گفته‌های قدیمی‌ها که باید در آن لحظه آرزو کرد، خیلی اهمیت دارد. اما در فیلم سکانس تحویل سال ۱۳۵۷ خیلی متفاوت نمایش داده شده. بهار با برادران و خواهرش در کنار مادربزرگ‌شان ننه‌آقا، دور سفره هفت‌سین جمع شده‌اند و منتظر رسیدن پدرشان هستند. برق هنوز به روستایی که آنها هستند، نرسیده و در تاریکی با شمع در کنار رادیو نشسته‌اند. پدر بهار ناگهان با صورتی زخمی از راه می‌رسد و ذوق و شوق سال تحویل به طور کامل از بین می‌رود.

آژانس شیشه‌ای

حاج کاظم، رزمنده قدیمی در تلاش است که عباس همرزم خود در جبهه را هرطور شده برای معالجه به لندن بفرستد اما در این میان، شلوغی‌های شب عید و پروازهایی که پر از مسافر است، مانع کار آنها می‌شود. حاج کاظم هم تصمیم می‌گیرد با این ماجرا به سبک خودش برخورد کند و مشتری‌ها و کارمندان یک آژانس هواپیمایی را گروگان می‌گیرد. هیچ چیز خوب پیش نمی‌رود و موضوع سیاسی و امنیتی می‌شود اما حاج کاظم تا آخرش می‌رود و همراه عباس سوار هواپیما می‌شوند. هنوز هواپیما از مرز ایران خارج نشده که عباس از حاج کاظم خواهش می‌کند دستش را روی گردنش بگذارد. حاج کاظم دست خونی خود را روی گردن عباس می‌گذارد و شروع به تعریف کردن یک لطیفه درباره روزهای جنگ می‌کند که ناگهان متوجه سردی بدن عباس و مرگ او می‌شود. همان لحظه احمد که مسئول امنیتی آنهاست، برای عباس آب می‌آورد و اعلام می‌کند سال تحویل شد.

بادکنک سفید

شاید اصلی‌ترین فیلمی که در سینمای ایران به صورت اختصاصی به لحظه تحویل سال پرداخته، «بادکنک سفید» باشد. داستان فیلم که نوشته عباس کیارستمی است، قصه دختری را روایت می‌کند که دلش می‌خواهد یک ماهی تپل برای سر سفره هفت‌سین بخرد اما خانواده‌اش چندان وضعیت مالی خوبی ندارند. پس از خواهش‌های فراوان، تنها چند ساعت مانده به سال تحویل، بالاخره مادرش راضی می‌شود ۲۰۰ تومن به او بدهد تا ماهی را بخرد اما پول گم می‌شود و وقتی پول پیدا می‌شود، دوباره اسکناس در دریچه هواکش یک مغازه می‌افتد. دختر به همراه برادرش و آدم‌های محل سعی می‌کنند اسکناس را از دریچه خارج کنند و بالاخره چند دقیقه به سال تحویل دختر و برادرش در حالی که ماهی خریده‌اند و تنگی در دستان دختر است به سمت خانه می‌دوند و در همین لحظه صدای در کردن توپ می‌آید و به صورت نریشن شروع سال ۱۳۷۴ خورشیدی اعلام می‌شود.

کمال‌الملک
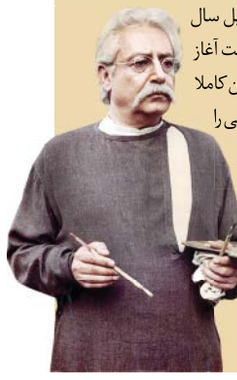
علی حاتمی با اصرار دوست داشتنی‌ای که بر نمادهای طراحی صحنه و نشان دادن آداب ایرانی در فیلم‌ها و آثارش داشت، یکی از برجسته‌ترین سکانس‌های تحویل سال را در سینمای ایران در فیلم «کمال‌الملک» به نمایش گذاشته است. این فیلم که به زندگی نقاش بزرگ ایرانی می‌پردازد، با سکانس تحویل سال ۱۳۱۳ هجری قمری که مصادف با ۱۲۷۵ هجری شمسی است آغاز می‌شود. در این سکانس تمام جزئیات یک سفره هفت‌سین کاملا ایرانی دیده می‌شود و ناصرالدین‌شاه با بازی عزت‌ا... انتظامی را در میان سران و امیران کشور در کاخ گلستان می‌بینیم که در حال خواندن قرآن و دعای تحویل سال است. در نمایی دیگر خارج از کاخ، توپ‌های سلطنتی دیده می‌شود که با در کردن آنها، آغاز سال جدید را اعلام می‌کنند و از صدای این انفجار سیب‌ها و ماهی‌ها به حرکت درمی‌آیند.